

Mandat for prosjekt: Veileder for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i kollektivsektoren

Besluttet av styrene i Kollektivtrafikkforeningen og NHO Transport 10. juni 2026.

Bakgrunn

Offentlige oppdragsgivere har ved anskaffelse av transporttjenester ansvar for å ivareta grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold gjennom hele anskaffelsesprosessen, herunder i konkurranser og kontrakter med operatør og deres leverandørkjeder. Operatørene har også et selvstendig ansvar for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Dette ansvaret følger blant annet av anskaffelsesregelverket, åpenhetsloven og anerkjente internasjonale retningslinjer for ansvarlig næringsliv.

Kollektivsektoren, særlig ved kjøp av busstjenester, kjennetegnes av et felles risikobilde, komplekse og delvis globale leverandørkjeder, samt samarbeid med mange av de samme operatørene og underleverandørene. Samtidig er arbeidet med aktsomhetsvurderinger og kontraktsoppfølging ressurskrevende for både oppdragsgivere og operatører, og dagens praksis er i stor grad fragmentert. Dette gir lite forutsigbarhet, begrenset samlet påvirkningskraft og kan føre til ulike krav og forventninger overfor leverandører.

På denne bakgrunn er det identifisert behov for et mer samordnet og målrettet samarbeid i sektoren.

Formål

Formålet med prosjektet er å utvikle en felles, praktisk og anvendbar veileder som gir støtte til oppdragsgivere og operatører i arbeidet med menneskerettigheter, anstendige arbeidsforhold og aktsomhetsvurderinger i anskaffelser og kontraktsoppfølging.

Veilederen skal bidra til:

- Økt kompetanse og felles forståelse i kollektivsektoren
- Mer likeartede krav og forventninger til operatører innenfor gjeldende regelverk
- Styrket kontraktsoppfølging og dialog i leverandørkjedene
- Større samlet påvirkningskraft og bedre ivaretagelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Leveranse og innholdsmessig ramme

Prosjektets hovedleveranse er én felles veileder for kollektivsektoren. Veilederen skal være modulbasert og kan bestå av flere tematiske kapitler.

Det skal utarbeides et eget kapittel om menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold ved anskaffelse av busstjenester og tilhørende leverandørkjeder. Dette kapittelet utvikles i samarbeid mellom Kollektivtrafikkforeningen og NHO Transport.

Veilederen skal videre ha som mål å omfatte kapitler om andre relevante anskaffelser innen kollektivtrafikken, herunder bane, båt- og ferjedrift og andre mobilitetsarter som f.eks. autonome

kjøretøy og mikromobilitet. Arbeidet med disse kapitlene forankres i Kollektivtrafikkforeningen, som har ansvar for videre utvikling og koordinering, og kan involvere relevante eksterne aktører og fagmiljøer ved behov.

Veilederen vil gi støtte til arbeidet med aktsomhetsvurderinger gjennom å:

- anbefale fremgangsmåte for bruk av krav i anskaffelser og kontrakter, samt gi forslag til tiltak, kontraktsoppfølging og dialog. Vise til eksempler og maler der det er hensiktsmessig.
- Beskrive risikobilde med hensyn til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i leverandørkjedene.
- Hver driftsart/transportmiddel omtales separat.

Rammer og avgrensninger

- Veilederen skal være veiledende og etablerer ikke nye krav eller forpliktelser, og erstatter ikke virksomhetens eget ansvar og forpliktelser.
- Veilederen skal ikke fastsette konkrete krav til enkeltland, operatører eller underleverandører, herunder ved utveksling av informasjon og utforming av felles anbefalinger.
- Arbeidet med busstjenester er avgrenset til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i leverandørkjeden ved anskaffelser av bussmateriell og tilhørende batterier. Partsforholdet mellom operatørene og deres ansatte, som er omfattet av landsdekkende tariffavtale, er ikke en del av denne veilederen.

Organisering og roller

Prosjektet eies av Kollektivtrafikkforeningen og NHO Transport, med følgende organisering:

- Det opprettes en felles styringsgruppe med representanter fra styrene i de to organisasjonene som leder prosjektet.
- Det opprettes en arbeidsgruppe bestående av representanter fra de to organisasjonene, under ledelse av prosjektleder. Arbeidsgruppen kan ved behov innhente råd fra relevante eksterne fagressurser, for eksempel Etisk Handel.
- Utkast til veilederen blir sendt på høring til medlemmene i Kollektivtrafikkforeningen og NHO Transports for innspill og forankring. I tillegg kan det ved behov være hensiktsmessig å sende kapitler som omhandler andre kjøremidler enn buss, på høring, for eksempel NHO Sjøfart.

Arbeidet gjennomføres ved bruk av interne ressurser, uten egne prosjektmidler. Vivian Eide Jektvik utpekes som prosjektleder med ansvar for fremdrift, koordinering og rapportering.

Arbeidsform og involvering

Arbeidsgruppen avklarer struktur og antall møter. Det etableres en digital samarbeidsplattform for dokumentdeling og kommunikasjon. Deler av veilederen deles underveis for innspill, og eksterne fagressurser involveres ved behov.

Kommunikasjon, ferdigstilling og publisering

Ekstern kommunikasjon koordineres av Kollektivtrafikkforeningen og NHO Transport. Endelig veileder oversendes styringsgruppen for godkjenning og publiseres åpent når den er godkjent.